

Onderzoek
Normering van de basisvoorziening
Schoon en Leefbaar huis' in de
gemeente Stichtse Vecht

drs. Evelien Rijken
ir. Nienke van Vliet

Onderzoek

Normering van de basisvoorziening Schoon en Leefbaar huis' in de gemeente Stichtse Vecht

Bezoekadres Thermen 1, 7521 PS Enschede
Postadres Postbus 262, 7500 AG Enschede
Telefoon (053)4330548 **Website** www.nhm.nl
E-mail info@nhm.nl **KvK-nummer** 08120363

Colofon

Titel	Onderzoek: Normering van de basisvoorziening 'Schoon en Leefbaar huis' in de gemeente Stichtse Vecht
Auteur(s)	drs. Evelien Rijken, ir. Nienke van Vliet
Opdrachtgever	Gemeente Stichtse Vecht
Kenmerk	NV/16/2487/svhh
Publicatiedatum	28 november 2016

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Onderzoeksvragen.....	7
1.3 Wmo 2015 en uitspraak CRvB	7
1.4 Uitvoering gemeente Stichtse Vecht (scenario: overnemen Utrechts model)	8
1.5 Utrechtse norm	9
1.6 Scope opdracht	10
2. Aanpak.....	11
3. Resultaten	13
3.1 Leeswijzer bij de resultaten	13
3.2 Ruimtes en activiteiten	13
3.3 Frequentie van de activiteiten.....	16
3.4 Tijdbesteding	18
3.5 Beïnvloedende kenmerken.....	19
3.6 Weegfactoren	20
4. Conclusie	21
4.1 Utrechts model toepasbaar in de gemeente Stichtse Vecht?	21
4.2 Utrechtse voorziening ‘schoon en leefbaar huis’ toepasbaar in de gemeente Stichtse Vecht?	21
4.3 Benodigde aanpassingen op de Utrechtse norm?	21
Bijlage 1. Deelnemers klankbordgroep	24
Bijlage 2. Deelnemers expertbijeenkomst	25
Bijlage 3. Deelnemers toetsbijeenkomst	26

Samenvatting

De gemeente Stichtse Vecht is in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) verantwoordelijk om haar inwoners ondersteuning te bieden om zelfstandig te kunnen wonen en te kunnen participeren. In dat kader moet zij haar inwoners zo nodig ook ondersteuning bieden in de vorm van hulp bij het huishouden (hbh).

De uitspraken van de Centrale Raad van Beroep (CRvB) maken dat de gemeente Stichtse Vecht de uitvoering voor hbh aan moet passen. Een interne werkgroep heeft drie mogelijke scenario's uitgewerkt voor de uitvoering in 2017. Een van die scenario's is toekenning van hbh in de vorm van standaardmodules: de 'Utrechtse variant'. Om een juiste vertaling te kunnen maken van het model en de uitvoering van de gemeente Utrecht naar de uitvoering voor de gemeente Stichtse Vecht is het nodig objectief vast te stellen of de normering van de basisvoorziening 'Schoon Huis', zoals die is onderzocht in Utrecht¹, ook van toepassing is voor de gemeente Stichtse Vecht.

De gemeente Stichtse Vecht heeft bureau HHM gevraagd om objectief en onafhankelijk onderzoek te doen naar het aantal uren dat nodig is voor een basisvoorziening 'Schoon en leefbaar huis' in de gemeente Stichtse Vecht ('norm'), uitgaande van het model zoals gemeente Utrecht dat heeft gesteld. In deze rapportage presenteren wij u de uitkomsten van dit onderzoek.

Onze conclusie is dat het Utrechtse model bij de uitvoeringsregels van de gemeente Stichtse Vecht past.

Op basis van de opvattingen van de deelnemers aan de expertgroep en de toetsgroep concluderen wij ook dat de Utrechtse norm voor de basisvoorziening schoon en leefbaar huis ook van toepassing is op gemeente Stichtse Vecht. Het is wel zaak dat als de gemeente Stichtse Vecht het Utrechtse model overneemt in haar uitvoeringsregels, dat dat ook voor de aanvullende modules moet gelden, met daarbij een heldere beschrijving van (voorbeelden van) beïnvloedende kenmerken (medische cliëntkenmerken) die maken dat de basisvoorziening schoon en leefbaar huis niet voldoende is en men in aanmerking komt voor een aanvullende module. Ook dient de jaarnorm te worden behouden zoals Utrecht die hanteert. Cliënt en aanbieder zijn dan per jaar vrij te bepalen hoe maximaal 105 uur ondersteuning wordt ingezet in aanvulling op eigen mogelijkheden.

De deelnemers aan de expertgroep en de toetsgroep gaven aan dat waarschijnlijk in veel huishoudens een aantal activiteiten vaker moeten plaatsvinden dan de gemiddelde norm. Wij adviseren ook hiervoor het Utrechtse model te volgen en als er vanwege objectieveerbare (medische) beperkingen aanvullende modules nodig zijn, dan worden aanvullende modules ingezet.

¹ Onderzoek in opdracht van de gemeente Utrecht: KPMG Plexus, Bureau HHM. Normering van de basisvoorziening 'schoon huis', 2016.

Deze rapportage geeft input voor de uitvoeringsregels hulp bij het huishouden in de gemeente Stichtse Vecht, maar doet geen uitspraken over het gewenste beleid of de uitvoering. Wel adviseren wij om bij de keuzes en uitwerking van de uitvoeringsregels zorgvuldig oog te hebben voor de consequenties voor de uitvoeringspraktijk en de communicatie richting cliënten.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Stichtse Vecht is in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) verantwoordelijk om haar inwoners ondersteuning te bieden om zelfstandig te kunnen wonen en te kunnen participeren. In dat kader moet zij haar inwoners zo nodig ook ondersteuning bieden in de vorm van hulp bij het huishouden (hbh). In de gemeente Stichtse Vecht wordt hiervoor momenteel gewerkt met een resultaatgerichte werkwijze.

De uitspraken van de Centrale Raad van Beroep (CRvB) maken dat de gemeente Stichtse Vecht de uitvoering voor hbh aan moet passen. Een interne werkgroep heeft drie mogelijke scenario's uitgewerkt voor de uitvoering in 2017. Een van die scenario's is toekenning van hbh in de vorm van standaardmodules: de 'Utrechtse variant'. Om een juiste vertaling te kunnen maken van het model en de uitvoering van de gemeente Utrecht naar de uitvoering voor de gemeente Stichtse Vecht is het nodig objectief vast te stellen of de normering van de basisvoorziening 'Schoon Huis', zoals die is onderzocht in Utrecht², ook van toepassing is voor de gemeente Stichtse Vecht.

De gemeente Stichtse Vecht heeft bureau HHM gevraagd om objectief en onafhankelijk onderzoek te doen naar het aantal uren dat nodig is voor een basisvoorziening 'Schoon en leefbaar huis' in de gemeente Stichtse Vecht ('norm'), uitgaande van het model zoals gemeente Utrecht dat heeft gesteld. In deze rapportage presenteren wij u de uitkomsten van dit onderzoek.

1.2 Onderzoeksvragen

Om te komen tot een objectieve en onafhankelijke norm voor Stichtse Vecht, worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. Is het model van de gemeente Utrecht (beschrijving en afbakening) toepasbaar in de gemeente Stichtse Vecht?
2. Zijn de uitkomsten in Utrecht voor het resultaatgebied 'schoon en leefbaar huis' (activiteiten, frequentie, tijd) bruikbaar voor de gemeente Stichtse Vecht?
3. Welke aanpassingen op de norm zoals die in Utrecht wordt gehanteerd, zijn nodig voor gemeente Stichtse Vecht?

1.3 Wmo 2015 en uitspraak CRvB

Wmo 2015

De Wmo 2015 geeft gemeenten de opdracht de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van inwoners te bevorderen en te behouden. Bij afnemende zelfredzaamheid, kunnen verschillende voorzieningen worden ingezet, waaronder huishoudelijke ondersteuning. Gemeenten hebben beleidsruimte bij het kiezen van de voorzieningen en de wijze waarop die worden toegekend, ingezet en bekostigd.

² Onderzoek in opdracht van de gemeente Utrecht: KPMG Plexus, Bureau HHM. Normering van de basisvoorziening 'schoon huis', 2016.

Doel van de Wmo 2015 is kwetsbare mensen zo lang mogelijk zelfredzaam en zelfstandig thuis te kunnen laten wonen en leven.

Uitspraak Centrale Raad van Beroep³

Op 18 mei jl. deed de CRvB uitspraak in drie zaken over hulp bij het huishouden op grond van de Wmo 2015 en één uitspraak op grond van de Wmo 2007. De uitspraken hebben betrekking op het beleid van de gemeenten Utrecht en Aa en Hunze (Wmo 2015) en de gemeente Rotterdam (Wmo 2007). Kern van deze uitspraken:

- a. De huishoudelijke ondersteuning is een voorziening die onder de Wmo 2015 valt.
- b. Toekenning van huishoudelijke ondersteuning in de vorm van (standaard-) modules is toegestaan en wordt aangemerkt als maatwerkvoorziening. Wel moet de huishoudelijke ondersteuning in deze (standaard-)modules gebaseerd zijn op objectieve criteria voortkomend uit deugdelijk en onafhankelijk onderzoek.
- c. Het doorverwijzen van inwoners naar private schoonmaakondersteuning is geen algemene voorziening in de zin van de Wmo 2015. Als een eigen bijdrage geldt voor een algemene voorziening, dient de eigen bijdrage en de hoogte daarvan te zijn opgenomen in de verordening.
- d. Toekenning van huishoudelijke ondersteuning voor het resultaatgebied 'een schoon en leefbaar huis' vereist een duidelijke maatstaf in de beleidsregels of een concrete beschikking.
- e. De eigen bijdrage voor een algemene voorziening moet worden opgenomen in de verordening (delegatie is niet toegestaan).

Voor de gemeente Stichtse Vecht is in dit onderzoek de uitspraak met betrekking tot het model van Utrecht, punt b. belang. De CRvB heeft uitspraak gedaan dat de door de gemeente Utrecht gehanteerde norm voor de basisvoorziening 'Schoon Huis' onvoldoende onderbouwd was. De uitspraak verlangde alsnog onderbouwing van dit onderdeel van het model door de gemeente Utrecht, maar stelde het model als zodanig niet ter discussie. Inmiddels is deze onderbouwing er met het onderzoek van Bureau HHM en KPMG Plexus voor de gemeente Utrecht.

1.4 Uitvoering gemeente Stichtse Vecht (scenario: overnemen Utrechts model)

Het Utrechtse model voor hulp bij het huishouden⁴, dat Stichtse Vecht mogelijk gaat overnemen in haar uitvoeringsregels, staat hieronder in verkorte vorm beschreven:

- Indien eigen mogelijkheden, gebruikelijke hulp, mantelzorg of vrijwilligershulp en een algemene voorziening geen of onvoldoende oplossing bieden voor het voeren van een huishouden, kan de gemeente ondersteuning bieden.
- De basis is een 'schoon en leefbaar huis': men moet gebruik kunnen maken van een schone woonkamer, als slaapvertrek in gebruik zijnde ruimtes, de keuken, sanitaire ruimtes en gang/trap. Het betekent dat het huis niet vervuult en periodiek schoon wordt gemaakt om zo een algemeen aanvaard basisniveau van schoon te realiseren.
- De maatwerkvoorziening schoon huis biedt maximaal 105 uur ondersteuning per jaar, vrij te bepalen hoe dit wordt ingezet in aanvulling op eigen mogelijkheden.

³ Uit de VNG ledenbrief van 20 juli.

⁴<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2016-123962.html>

- Het type en de grootte van de woning is niet van invloed op de hoeveelheid te verstrekken hulp. Het onderhoud van een tuin en het verzorgen van huisdieren (niet zijnde hulphonden/dieren) horen niet bij het resultaat. Dit zijn keuzes waarop de klant zelf invloed kan uitoefenen en het zoeken naar oplossingen behoort tot de eigen verantwoordelijkheid van de cliënt.
- Wanneer cliënten als gevolg van hun (medische) beperkingen onvoldoende ondersteund worden door de basisvoorziening schoon huis, kunnen de volgende aanvullende modules op andere resultaatgebieden ingezet worden:
 - een hoger niveau van hygiëne of schoonhouden realiseren;
 - beschikken over schone kleding;
 - klaarzetten of bereiden van primaire levensbehoeften;
 - thuis zorgen voor kinderen onder de zes jaar;
 - organiseren van huishoudelijke taken.
- Er kunnen situaties zijn waarin inwoners geen recht hebben op de aanvullende maatwerkvoorzieningen en de basisnorm van 105 uur onvoldoende is om het resultaat van een schoon en leefbaar huis te bereiken. In die situaties kan de gemeente conform de Wmo 2015 afwijken van de uitvoeringsregels en op maat aanvullende ondersteuning toekennen om een schoon en leefbaar huis te realiseren.

Gemeente Stichtse Vecht heeft aangegeven de term ‘aanvullende modules’ te gaan gebruiken, in plaats van ‘maatwerkmodules’. In de rest van de rapportages spreken we daarom ook over aanvullende modules.

1.5 Utrechtse norm

De norm in Utrecht voor de basisvoorziening ‘schoon en leefbaar huis’ bestaat uit:

- Activiteiten
- Ruimten waarin de activiteit plaatsvindt
- Frequentie per activiteit
- Tijdbesteding per activiteit
- Aantal huishoudens waar deze activiteit van toepassing is (‘weegfactor’)
- Indirecte tijd
- Factoren die bepalen of extra activiteiten nodig zijn (‘beïnvloedende factoren’)

Een voorbeeld van een weegfactor is de aanwezigheid van een harde vloer die gedweild moet worden of vloerbedekking die niet gedweild wordt. Voorbeelden van indirecte tijd zijn contact met de cliënt en het verzamelen van schoonmaakmaterialen. Voorbeelden van beïnvloedende factoren zijn aandoeningen waardoor een extra niveau van schoon vereist is zoals COPD, of aandoeningen waardoor het huis sneller vervuult zoals incontinentie.

De onderbouwde norm in Utrecht voor de basisvoorziening ‘schoon en leefbaar huis’ is in het onderzoek door bureau HHM en KPMG Plexus als volgt tot stand gekomen:

1. Expertnorm: overzicht van activiteiten en frequenties die nodig zijn voor een schoon en leefbaar huis, opgesteld door vertegenwoordigers van aanbieders van hulp bij het huishouden binnen en buiten de regio, aanbieders van facilitaire schoonmaak en onafhankelijke experts op het gebied van hygiëne en infectiepreventie.

2. Empirisch onderzoek naar de frequenties per activiteit: interviews bij 75 cliënten met hulp bij het huishouden.
3. Empirische toetsing van de tijdbesteding per activiteit: 121 observaties met tijdmetingen van huishoudelijke hulpen binnen en buiten Utrecht.

1.6 Scope opdracht Stichtse Vecht

In Utrecht (en verschillende andere gemeenten) is al onderzoek gedaan naar een norm voor hulp bij het huishouden. Door gebruik te maken van deze gegevens kon het onderzoek in de gemeente Stichtse Vecht in korte tijd worden uitgevoerd. We hebben met name gebruikgemaakt van het onderzoek uit de gemeente Utrecht voor de basisvoorziening schoon en leefbaar huis. De aanvullende modules vielen buiten de scope van dit onderzoek. Voor enkele van deze modules is in eerder onderzoek gebleken dat de activiteiten kunnen worden benoemd en soms ook de frequenties. De tijdbesteding is echter maatwerk en alleen per individuele cliënt te bepalen. Een norm die voor iedereen geldt is daarbij niet passend. Voor de modules waar dit wel kan, maakt de gemeente Utrecht gebruik van de CIZ-normering. De aanvullende modules 'thuis zorgen voor kinderen < zes jaar' en 'organiseren van huishoudelijke taken' komen in de praktijk bovendien te weinig voor om voldoende onderzoeksgegevens te kunnen verzamelen.

De tariefstelling valt ook buiten de scope van dit onderzoek. De norm geeft een aantal uren per jaar, geen budget.

Het doel van dit onderzoek is een objectieve en onafhankelijke norm die in lijn is met de uitspraken van de CRvB. Of dit daadwerkelijk is gelukt, blijkt pas na een eventuele nieuwe uitspraak van de CRvB (nadat de gemeente de norm heeft verwerkt in haar uitvoeringsregels en heeft toegepast).

De norm die we opleveren met dit onderzoek kan de gemeente Stichtse Vecht benutten bij het verder invullen van de uitvoeringsregels. Dit onderzoek draagt bij aan het door de gemeente nader onderbouwen van en invulling geven aan uitvoeringskeuzes en inkoopkeuzes. Bureau HHM doet hier in het kader van dit onderzoek geen uitspraken over. De opdrachtgever heeft aangegeven dat de gecontracteerde aanbieders van huishoudelijke ondersteuning door hen in een ander traject separaat worden betrokken bij deze uitvoeringsontwikkeling.

2. Aanpak

In dit hoofdstuk beschrijven we de vijf stappen van onze aanpak:

1. **Uitgangspunten vaststellen:** uitvoeringskader voor het bepalen van de norm.
 Betrokken: ambtenaren van de gemeente Stichtse Vecht.
2. **Klankbordgroep, eerste bijeenkomst:** de onderzoeksopzet en uitgangspunten toetsen.
 Betrokken: klankbordgroep bestaande uit cliënten, cliëntvertegenwoordigers en aanbieders.
3. **Expertbijeenkomst:** toetsen of de uitkomsten uit eerder onderzoek in Utrecht en Twente toepasbaar zijn in de gemeente Stichtse Vecht.
 Betrokken: aanbieders (tevens hebben we gebruikgemaakt van de al eerder gegeven input van aanbieders van hulp bij het huishouden buiten Stichtse Vecht, GGD Utrecht, aanbieders van facilitaire schoonmaak en Universiteit Wageningen).
4. **Toetsbijeenkomst:** toetsen of de uitkomsten uit eerder onderzoek in Utrecht en Twente toepasbaar zijn in de gemeente Stichtse Vecht. Toetsen van de uitkomsten uit de expertbijeenkomst.
 Betrokken: uitvoerend professionals.
5. **Klankbordgroep, tweede bijeenkomst:** de analyse en resultaten toetsen.
 Betrokken: klankbordgroep bestaande uit cliënten, cliëntvertegenwoordigers en aanbieders.

Stap 1. Uitgangspunten vaststellen

Stap 1. Uitgangspunten vaststellen

Op 24 oktober hebben de onderzoekers in een bijeenkomst met ambtenaren van de gemeente Stichtse Vecht het model van de gemeente Utrecht besproken, dat het uitgangspunt vormt voor dit onderzoek (paragraaf 1.4). Of de gemeente dit model daadwerkelijk gaat volgen in haar uitvoeringsregels, beslist het college op 22 november 2016.

Stap 2. Klankbordgroep Eerste bijeenkomst

Stap 2. Klankbordgroep, eerste bijeenkomst

Een groep van cliënten, cliëntvertegenwoordigers (leden van de Wmo-raad en seniorenraad) en aanbieders vormde samen de klankbordgroep. Zie bijlage 1 voor de deelnemerslijst. Hun rol was te reflecteren op het onderzoek. In de eerste bijeenkomst op 1 november gaf de klankbordgroep haar reactie op de onderzoeksopzet en de uitgangspunten.

Om de onafhankelijk te garanderen waren ambtenaren van de gemeente Stichtse Vecht niet aanwezig bij deze bijeenkomst.

Stap 3. Expertbijeenkomst

Stap 3. Expertbijeenkomst

Een groep van vijf vertegenwoordigers van aanbieders vormde de expertgroep. Hun rol was te toetsen of de Utrechtse norm toepasbaar is in de gemeente Stichtse Vecht. Zij kwamen bijeen op 3 november. Zie bijlage 2 voor de deelnemerslijst. Voor deze bijeenkomst werden alle gecontracteerde aanbieders van hulp bij het huishouden in de gemeente Stichtse Vecht uitgenodigd.

Tevens hebben de onderzoekers gebruikgemaakt van de al eerder ingebrachte kennis van aanbieders van hulp bij het huishouden buiten Stichtse Vecht, GGD Utrecht, aanbieders van facilitaire schoonmaak en Universiteit Wageningen. De Universiteit van Wageningen heeft bovendien een reactie gegeven op de uitkomsten van de expertgroep.

Om de onafhankelijkheid te garanderen waren ambtenaren van de gemeente Stichtse Vecht niet aanwezig bij deze bijeenkomst.

Stap 4.
Toetsbijeenkomst

Stap 4. Toetsbijeenkomst

Een groep van acht uitvoerend professionals (huishoudelijke hulpen) vormde de toetsgroep. Dit waren de professionals die de aanbieders hebben aangedragen als ervaren huishoudelijke hulpen met een goed beeld van de diversiteit aan cliënten, die overstijgend mee kunnen denken over dit onderwerp. Hun rol was te toetsen of de Utrechtse norm toepasbaar is in de gemeente Stichtse Vecht en om de uitkomsten van de expertbijeenkomst te toetsen. Zij kwamen bijeen op 10 november. Voor deze bijeenkomst werden alle gecontracteerde aanbieders van hulp bij het huishouden in de gemeente Stichtse Vecht uitgenodigd. Zie bijlage 3 voor de deelnemerslijst.

Om de onafhankelijkheid te garanderen waren ambtenaren van de gemeente Stichtse Vecht ook bij deze bijeenkomst niet aanwezig.

Stap 5.
Klankbordgroep
Tweede bijeenkomst

Stap 5. Klankbordgroep, tweede bijeenkomst

De klankbordgroep kwam opnieuw samen op 24 november 2016. De rol van de klankbordgroep was dit keer om te reflecteren op de analyse en uitkomsten. Om de onafhankelijk te garanderen kregen de klankbordgroep en de gemeente Stichtse Vecht tegelijkertijd inzicht in de resultaten middels een presentatie. Na de presentatie ontving de gemeente de conceptrapportage. De klankbordgroep kreeg vervolgens de gelegenheid om zonder aanwezigheid van de gemeente een reactie te geven op de gepresenteerde resultaten.

Na de klankbordgroep kreeg de gemeente Stichtse Vecht de gelegenheid te reageren op eventuele onduidelijkheden en onjuistheden. De inhoudelijke uitkomsten als zodanig stonden niet meer ter discussie. Met de input van de klankbordgroep en de gemeente Stichtse Vecht stelden wij de definitieve rapportage op.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van het onderzoek: de toets of de Utrechtse norm voor de basisvoorziening ‘schoon en leefbaar huis’ toepasbaar is in de gemeente Stichtse Vecht.

3.1 Leeswijzer bij de resultaten

De resultaten gelden voor de basisvoorziening ‘schoon en leefbaar huis’. In de norm voor de basisvoorziening is opgenomen wat moet gebeuren om het resultaat ‘schoon en leefbaar huis’ te behalen, ongeacht wie deze activiteiten uitvoert. Alle uitkomsten gelden voor een ‘gemiddeld huishouden’ met één of twee personen in de gemeente Stichtse Vecht.

Eventuele extra activiteiten die nodig zijn in het kader van de aanvullende modules, zoals hulp bij het doen van de was, zijn niet opgenomen in de norm voor de basisvoorziening. In paragraaf 3.5 benoemen we de beïnvloedende factoren die maken dat iemand in aanmerking komt voor een aanvullende module.

Zoals eerder aangegeven geeft de gemeente Stichtse Vecht zelf invulling aan haar uitvoeringsregels. Deze rapportage geeft daarop slechts input en doet geen uitspraken over de gewenste uitvoering. Alle reacties die de klankbordgroep, expertgroep en toetsgroep gaven op het beleid en de uitvoering in de gemeente Stichtse Vecht hebben wij teruggekoppeld aan de gemeente. Omdat deze reacties op buiten de scope van het onderzoek vallen, hebben wij deze niet opgenomen in de rapportage.

3.2 Ruimtes en activiteiten

Ruimtes

De expert- en toetsgroep in de gemeente Stichtse Vecht noemden geen ruimtes in huis die nu in het Utrechtse model zijn uitgesloten. Wel gaven ze aan dat een beperkte groep cliënten hulp nodig heeft bij schoonmaakactiviteiten buitenshuis: het vegen van de stoep (in geval van gladheid) en ramen wassen buiten (voor mensen die erg aan huis gebonden zijn en veel uit het raam kijken). Buitenruimtes vallen nadrukkelijk buiten het model van de gemeente Utrecht. De gemeente Stichtse Vecht dient op dit punt nog een duidelijk standpunt in te nemen.

Activiteiten

De expertgroep en toetsgroep gaven aan dat de activiteiten uit de Utrechtse norm ook in de gemeente Stichtse Vecht van toepassing zijn. Ze gaven aan één activiteit te missen: matras draaien aan. Tevens werden er vragen gesteld bij de activiteiten benoemd in het model van Utrecht, waaruit wij opmaakten dat de beschrijving nog niet voldoende duidelijk was en onduidelijk was welke taken onder de activiteiten vielen: die activiteiten hebben we nader hebben toegelicht in tabel 1.

De klankbordgroep benadrukte dat ook de signaleringsfunctie een belangrijke taak is van de huishoudelijke hulp. Deze signaalfunctie wordt met name geboden en geborgd in de aanvullende module voor het organiseren van de huishoudelijke taken. Ook is er

bij de norm van 105 uur per jaar rekening gehouden met (19 uur) indirecte tijd waarin ook het contact met de cliënt een plek heeft. Juist in dat contact kan de huishoudelijke hulp haar signalerende taak goed uitvoeren. Naast het borgen van de signaleringsfunctie in (extra) tijd, kan de gemeente ervoor kiezen om een tarief te hanteren dat ruimte biedt voor deze functie.

Om te komen tot het resultaat 'schoon en leefbaar huis' moeten derhalve de activiteiten worden uitgevoerd uit onderstaande tabel (tabel 1).

Woonruimtes

Categorie schoonmaakactiviteiten

Schoonmaak-activiteiten	Woonkamer 	Slaapkamer 	Keuken 	Badkamer en toilet 	Hal
Afnemen nat en droog 	<ul style="list-style-type: none"> Stof afnemen laag/midden/hoog incl. tastvlakken, luchtfilters, vensterbanken Deuren/deurposten nat afdoen incl. deurlichten Zitmeubels afnemen (droog/nat) Radiatoren reinigen 	<ul style="list-style-type: none"> Stof afnemen laag/midden/hoog incl. tastvlakken, luchtfilters, vensterbanken Deuren/deurposten nat afdoen incl. deurlichten Radiatoren reinigen 	<ul style="list-style-type: none"> Deuren/deurposten nat afdoen incl. deurlichten Radiatoren reinigen 	<ul style="list-style-type: none"> Radiatoren reinigen 	<ul style="list-style-type: none"> Stof afnemen laag/midden/ hoog incl. tastvlakken en luchtfilters Deuren/deurposten nat afdoen Radiatoren reinigen
Stofzuigen en dweilen 	<ul style="list-style-type: none"> Stofzuigen Dweilen 	<ul style="list-style-type: none"> Stofzuigen Dweilen 	<ul style="list-style-type: none"> Stofzuigen Dweilen 		<ul style="list-style-type: none"> Stofzuigen Dweilen Trap stofzuigen (binnenshuis)
Ramen en gordijnen 	<ul style="list-style-type: none"> Gordijnen wassen Lamellen/luxaflex reinigen Ramen binnenzijde wassen 	<ul style="list-style-type: none"> Gordijnen wassen Lamellen/luxaflex reinigen Ramen binnenzijde wassen 	<ul style="list-style-type: none"> Gordijnen wassen Lamellen/luxaflex reinigen Ramen binnenzijde wassen 	<ul style="list-style-type: none"> Gordijnen wassen Lamellen/luxaflex reinigen Ramen binnenzijde wassen 	
Bed verschoneren 		<ul style="list-style-type: none"> Bed verschoneren Matras draaien 			
Keuken schoonmaken 			<ul style="list-style-type: none"> Keukenblok en -apparatuur (buitenzijde) Afval opruimen Keukenkastjes (binnenzijde) Koelkast (binnenzijde) Oven/magnetron (afnemen na knoeien) Oven/magnetron (grondig schoonmaken) Vriezer los reinigen binnenzijde (ontdooit) Afzuigkap reinigen (binnenzijde) Bovenkant keukenkastjes Tegelwand (los van keukenblok) 		
Sanitair schoonmaken 				<ul style="list-style-type: none"> Badkamer schoonmaken Toilet schoonmaken Badkamer en toilet stofzuigen en dweilen Tegelwand badkamer afnemen 	
Opruimen 	Opruimen	Opruimen			
Afstemming/ sociaal contact					

Tabel 1. Activiteiten schoon en leefbaar huis

3.3 Frequentie van de activiteiten

De Utrechtse norm maakt onderscheid tussen basisactiviteiten die zeer regelmatig moeten worden uitgevoerd (zie tabel 2a) en incidentele activiteiten die slechts één of enkele malen per jaar nodig zijn (zie tabel 2b). De expertgroep en toetsgroep in de gemeente Stichtse Vecht gaven aan dat de frequenties uit de Utrechtse norm vrijwel allemaal ook in de gemeente Stichtse Vecht van toepassing zijn.

De betrokkenen stelden enkele wijzigingen voor in de frequenties van verschillende activiteiten, op basis van de lokale situatie in Stichtse Vecht:

- Dweilen woonkamer en hal: 1x per week in plaats van 1x per 2 weken.
- Dweilen slaapkamer: 1x per 2 weken in plaats van 1x per 4 weken.
- Trap stofzuigen: 1x per 2 weken in plaats van 1x per 4 weken (verschuift daarmee van de incidentele naar de basisactiviteiten).
- Bovenkant keukenkastjes: 2x per jaar in plaats van 1x per 6 weken.
- Deuren/deurposten nat afdoen woonkamer: 2x per jaar in plaats van 1x per 8 weken.
- Matras draaien: 2x per jaar.

De experts en de toetsers konden niet aangeven dat de huizen, huishoudens, cliënten of huishoudelijke hulpen dermate anders zijn dan in Utrecht (en Emmen en Haarlem⁵), dat er redenen zijn dat de frequentie of tijdbesteding anders zou moeten zijn dan in het onderzoek van Utrecht. De redenen dat zij de frequentie van het dweilen hoger willen dan het onderzoek in Utrecht zijn de volgende:

- Er is bij ouderen veel inloop van bijvoorbeeld wijkverpleegkundige en andere zorg-, en ondersteuningsprofessionals.
- Het gebruik van een rollator of rolstoel zorgt snel voor een vieze vloer.
- Ouderdom komt met gebreken, waardoor je sneller knoeit.

Bovenstaande leidt tot onderstaande tabellen met frequenties:

Ruimte		Basisactiviteit	Norm Utrecht	Afwijking Stichtse Vecht
Woon-Kamer 		Stof afnemen hoog	1x per 2 weken	
		Stof afnemen midden	1x per week	
		Stof afnemen laag	1x per week	
		Opruimen	1x per week	
		Stofzuigen	1x per week	
		Dweilen	1x per 2 weken	1x per week
Slaap-Kamer 		Stof afnemen hoog	1x per 6 weken	
		Stof afnemen midden	1x per week	
		Stof afnemen laag	1x per week	
		Opruimen	1x per week	
		Stofzuigen	1x per week	
		Dweilen	1x per 4 weken	1x per 2 weken
		Bed verschoneren	1x per 2 weken	

⁵ Het onderzoek voor de gemeente Utrecht heeft ter referentie gedeeltelijk ook plaatsgevonden in de gemeenten Emmen en Haarlem.

Ruimte	Basisactiviteit	Norm Utrecht	Afwijking Stichtse Vecht
Keuken 	Stofzuigen	1x per week	
	Dweilen	1x per week	
	Keukenblok (buitenzijde)	1x per week	
	Keukenapparatuur (buitenzijde)	1x per week	
	Afval opruimen	1x per week	
Sanitair 	Badkamer schoonmaken	1x per week	
	Toilet schoonmaken	1x per week	
Hal 	Stof afnemen hoog	1x per week	
	Stof afnemen midden	1x per week	
	Stof afnemen laag	1x per week	
	Hal stofzuigen	1x per week	
	Trap stofzuigen	1x per 4 weken	1x per 2 weken
	Dweilen	1x per 2 weken	1x per week
Afstemming/ sociaal contact	Aankomst, vertrek, contact	1x per bezoek	

Tabel 2a. Frequentie schoon en leefbaar houden woning (basisactiviteit)

Ruimte	Incidentele activiteit	Norm Utrecht	Afwijking Stichtse Vecht
Woonkamer 	Gordijnen wassen	1x per jaar	
	Reinigen lamellen/luxaflex	2x per jaar	
	Ramen binnenzijde	4x per jaar	
	Deuren/deurposten nat afdoen	1x per 8 weken	2x per jaar
	Meubels afnemen (droog/nat)	1x per 8 weken	
	Radiatoren afnemen	2x per jaar	
Slaapkamer 	Gordijnen wassen	1x per jaar	
	Reinigen lamellen/luxaflex	2x per jaar	
	Ramen binnenzijde	4x per jaar	
	Deuren/deurposten nat afdoen	2x per jaar	
	Matras draaien	-	2x per jaar
	Radiatoren afnemen	2x per jaar	
Keuken 	Gordijnen wassen	1x per jaar	
	Reinigen lamellen/luxaflex	3x per jaar	
	Ramen binnenzijde	4x per jaar	
	Deuren/deurposten nat afdoen	1x per 8 weken	
	Radiatoren afnemen	3x per jaar	
	Keukenkastjes (binnenzijde)	2x per jaar	
	Koelkast (binnenzijde)	3x per jaar	
	Oven/magnetron (binnenzijde)	4x per jaar	
	Vriezer los reinigen binnenzijde (ontdood)	1x per jaar	

Ruimte	Incidentele activiteit	Norm Utrecht	Afwijking Stichtse Vecht
	Afzuigkap reinigen (binnenzijde) - vaatwasserbestendig	2x per jaar	
	Afzuigkap reinigen (binnenzijde) - niet vaatwasserbestendig	2x per jaar	
	Bovenkant keukenkastjes	1x per 6 weken	2x per jaar
	Tegelwand (los van keukenblok)	2x per jaar	
Sanitair	Radiatoren afnemen	2x per jaar	
	Tegelwand badkamer afnemen	4x per jaar	
	Gordijnen wassen	1x per jaar	
	Ramen binnenzijde	4x per jaar	
	Reinigen lamellen/luxaflex	3x per jaar	
	Radiator afnemen	2x per jaar	
Hal 	Radiator afnemen	2x per jaar	
	Deuren/deurposten nat afdoen	2x per jaar	

Tabel 2b. Frequentie schoon en leefbaar houden woning (incidentele activiteit)

3.4 Tijdbesteding

Tijdens de expert- en toetsbijeenkomst werd de tijdbesteding uit de Utrechtse norm gepresenteerd per ruimte (zie tabel 3).

Ruimte	Basisactiviteit	Tijdbesteding per keer
Woonkamer	Stof afnemen laag, midden en hoog, opruimen, stofzuigen, dweilen	35,1 min
Slaapkamer	Stof afnemen laag, midden en hoog, opruimen, stofzuigen, dweilen, bed verschonen	27,1 min
Keuken	Stofzuigen, dweilen, afval opruimen Keukenblok (buitenzijde) incl. tegelwand, kookplaat, spoelbak, koelkast, evt. tafel, keukenapparatuur (buitenzijde)	23,6 min
Sanitair	Badkamer schoonmaken, toilet schoonmaken	17,9 min
Hal	Stof afnemen laag, midden en hoog, stofzuigen (incl. trap), dweilen	14,2 min
Indirecte tijd	Aankomst, vertrek, sociaal contact	21,9 min

Tabel 3. Tijdbesteding per ruimte

De deelnemers in de expertgroep en de toetsgroep hadden geen redenen om aan te nemen dat de tijdbesteding per ruimte in een gemiddeld huishouden in de gemeente Stichtse Vecht anders zou zijn dan in Utrecht.

De Utrechtse jaarnorm is 105 uur, omgerekend is dit gemiddeld 2 uur per week. Dit is alle tijd opgeteld: tijd voor basis- en incidentele activiteiten en indirecte tijd. In het onderzoek in Utrecht is naast de tijd voor schoonmaakactiviteiten ook ‘indirecte tijd’ gemeten. Dit is de tijd die de hulpen per bezoek besteden aan aankomst en vertrek, administratie en sociaal contact met de cliënt. Hierbij gaat het om de tijd dat de hulp in de woning van de cliënt aanwezig is (geen reistijd). Deze tijd maakt integraal onderdeel uit van de norm voor een schoon en leefbaar huis.

De toetsgroep gaf aan in veel huishoudens ongeveer 2 uur per week te besteden aan de basisactiviteiten. Dat zou betekenen dat de volledig beschikbare tijd dan opgaat aan basisactiviteiten (inclusief indirecte tijd) en er dus geen tijd overblijft voor de incidentele activiteiten. Kanttekening hierbij is dat de huishoudens die als voorbeeld genoemd werden, geen gemiddelde huishoudens zijn. Op deze huishoudens is in het Utrechtse model daarom niet alleen de basisvoorziening van toepassing, maar ook een aanvullende module. Dit beschrijven we in paragraaf 3.5.

3.5 Beïnvloedende kenmerken

De Utrechtse norm is van toepassing op een ‘gemiddelde situatie’. De deelnemers aan de expertgroep en toetsgroep benoemden verschillende doelgroepen die niet als ‘gemiddeld’ zijn aan te duiden. Dat wil zeggen: doelgroepen waar bepaalde activiteiten vaker moeten gebeuren, dus waar de frequenties afwijken. De kenmerken van deze doelgroepen hebben we in tabel 4 beschreven. Dit betreft een combinatie van kenmerken die in eerder onderzoek (onder andere in Utrecht en in Twente) werden benoemd en kenmerken die door de expertgroep en toetsgroep in de gemeente Stichtse Vecht werden benoemd.

De kenmerken zijn verdeeld in medische, persoonlijke en externe kenmerken van huishouden en woning. Deze factoren maken dat activiteiten vaker moeten gebeuren of dat de persoon dit minder zelf kan. In het Utrechts model wordt voor de categorie ‘medische kenmerken’ in bepaalde gevallen een aanvullende module afgegeven. Daarmee is extra tijd beschikbaar bovenop de jaarnorm van 105 uur.

Kenmerk	Beïnvloedende factoren: minder zelf	Beïnvloedende factor: vaker schoonmaken
Medische kenmerken cliënt	Bijv. Huntington, ALS, Parkinson, dementie, visuele beperking, andere aandoening waardoor iemand minder zelf kan; Bedlegerig, revalidatie thuis Verminderde zelfstandigheid/ regie of verminderde capaciteiten opruimen/ bijhouden door een medische oorzaak bijv. dementie, niet-aangeboren hersenletsel, verstandelijke beperking, psychiatrische problematiek;	Hoger niveau van schoon nodig door bijv. COPD, allergie huisstofmijt of medicatie bewaard in de koelkast; Aandoening waardoor vaker geknoeid wordt bijv. incontinentie, reuma, artrose; Rolstoel/rollator brengt vuil mee naar binnen;

Kenmerk	Beïnvloedende factoren: minder zelf	Beïnvloedende factor: vaker schoonmaken
Persoonlijke kenmerken cliënt	Verminderde motivatie opruimen/ bijhouden	Persoonlijke maatstaf cliënt; Gebruik ligbad
Externe factoren: huishouden	Partner/huisgenoot zelfde leeftijd, volwassen kinderen inwonend; Ondersteuning vanuit netwerk inzetbaar;	Jonge kinderen inwonend; Huisdieren
Externe factoren: woning	Type meubels (groot/zwaar); Type afzuigkap (schoonmaakgemak);	Type woning (grootte, staat van onderhoud, inrichting); Binnen roken; Infrastructuur/verkeer rond de woning

Tabel 4. beïnvloedende kenmerken

We hebben in het kader van dit onderzoek niet onderzocht hoeveel van de cliënten met hulp bij het huishouden in de gemeente Stichtse Vecht aan deze kenmerken voldoen. Evenmin welke en hoeveel cliënten in aanmerking (kunnen) komen voor een aanvullende module.

De deelnemers aan de expertgroep en de toetsgroep gaven aan dat ‘een gemiddeld huishouden’ nauwelijks bestaat, maar dat zij bij vrijwel al hun cliënten de medische kenmerken uit tabel 4 herkennen. De eventueel extra benodigde inzet hiervoor kan niet in een norm gevat worden, maar is per cliënt maatwerk.

3.6 Weegfactoren

In de Utrechtse norm zijn weegfactoren opgenomen om de jaarnorm te berekenen. Dit zijn factoren die maken dat in een huishouden activiteiten wel of niet kunnen plaatsvinden. Voorbeelden zijn het percentage mensen met:

- een trap binnenshuis (die moet worden gestofzuigd),
- een harde vloer (die moet worden gedweild) of vloerbedekking,
- gordijnen (die moeten worden gewassen) en/of luxaflex (die moeten worden afgestoft).

Zowel de expertgroep als de toetsgroep hadden geen reden om aan te nemen dat de percentages in Stichtse Vecht anders zouden zijn dan in de gemeente Utrecht.

4. Conclusie

In dit hoofdstuk beantwoorden wij de onderzoeksvragen en geven wij aanbevelingen.

4.1 Is het Utrechts model toepasbaar in de gemeente Stichtse Vecht?

De gemeente Stichtse Vecht overweegt drie scenario's voor de uitvoering rondom hulp bij het huishouden. Eén van de scenario's is het overnemen van het Utrechtse model. Conclusie is dat dit Utrechtse model ook in de gemeente Stichtse Vecht past. Aandachtspunt hierbij is dat het Utrechtse model niet alleen bestaat uit een basisvoorziening, maar ook uit aanvullende modules. Deze maken het mogelijk dat alle inwoners voldoende ondersteuning krijgen. Ook de inwoners die, vanwege medische beperkingen, niet vallen onder de definitie van een 'gemiddeld huishouden' en daarom niet voldoende hulp bij het huishouden krijgen uit de basisvoorziening.

4.2 Zijn de normen voor de Utrechtse voorziening 'schoon en leefbaar huis' toepasbaar in de gemeente Stichtse Vecht?

Op basis van de opvattingen van de deelnemers aan de expertgroep en de toetsgroep concluderen wij dat de Utrechtse norm voor de basisvoorziening schoon en leefbaar huis ook van toepassing is op gemeente Stichtse Vecht. Daarbij worden wel de volgende opmerkingen gemaakt;

- Als de gemeente Stichtse Vecht het Utrechtse model overneemt in haar uitvoeringsregels, zou dat ook voor de aanvullende modules moeten gelden, met daarbij een heldere beschrijving van (voorbeelden van) beïnvloedende kenmerken (medische cliëntkenmerken) die maken dat de basisvoorziening schoon en leefbaar huis niet voldoende is en men in aanmerking komt voor een aanvullende module. Deze lijst van beïnvloedende kenmerken zal in de praktijk nooit uitputtend zijn;
- Behoudt de jaarnorm zoals Utrecht die hanteert. Cliënt en aanbieder zijn dan per jaar vrij te bepalen hoe maximaal 105 uur ondersteuning wordt ingezet in aanvulling op eigen mogelijkheden.
- Er zijn er enkele aanpassingen en aandachtspunten aangegeven (zie hieronder).

4.3 Welke eventuele aanpassingen op de Utrechtse norm zijn gewenst?

Op basis van de inbreng vanuit de experts en de professionals in de toetsgroep, komen we tot de volgende voorstellen voor aanpassingen van de Utrechtse norm voor Stichtse Vecht. De gewenste aanpassingen zijn:

- Toevoeging activiteit (matras draaien) en verduidelijking van de beschrijvingen van activiteiten (opgenomen in tabel 1 in deze rapportage);
- Hogere frequentie voor:
 - Woonkamer en hal dweilen: 1x per week in plaats van 1x per 2 weken,
 - Slaapkamer dweilen: 1x per 2 weken in plaats van 1x per 4 weken,
 - Trap stofzuigen: 1x per 2 weken in plaats van 1x per 4 weken;
 - Matras draaien: 2x per jaar;
- Lagere frequentie voor
 - Bovenkant keukenkastjes: 2x per jaar in plaats van 1x per 6 weken,

- Deuren/deurposten nat afdoen in de woonkamer: 2x per jaar in plaats van 1x per 8 weken;

De redenen die experts en toetsers gaven voor bovenstaande aanpassingen komen niet voort uit afwijkende huizen, huishoudens, cliënten of huishoudelijke hulpen in Stichtse Vecht in vergelijking met andere gemeenten. Maar:

- Er is bij ouderen in Stichtse Vecht veel inloop van bijvoorbeeld wijkverpleegkundige en andere zorg-, en ondersteuningsprofessionals,
- Het gebruik van een rollator of rolstoel zorgt snel voor een vieze vloer.
- Ouderdom komt met gebreken, waardoor je sneller knoeit.

De gemeente Stichtse Vecht heeft twee mogelijkheden om met deze voorgestelde aanpassingen om te gaan:

1. Het Utrechtse model volgen en als er vanwege objectieerbare (medische) beperkingen aanvullende modules nodig zijn, dan worden aanvullende modules ingezet. Het kan zijn dat er dan veel cliënten in aanmerking komen voor aanvullende modules. Uit dit onderzoek is niet naar voren gekomen hoeveel cliënten in de gemeente Stichtse Vecht hiervoor in aanmerking komen. Hier kan de gemeente eventueel nader onderzoek naar doen.
2. De experts geven aan dat er in Stichtse Vecht bij veel cliënten de genoemde aanpassingen in frequenties nodig zijn, omdat bij veel cliënten de genoemde redenen voor deze aanpassingen aan de orde zijn. Een andere mogelijkheid is dan om de basisvoorziening van 105 uur per jaar in Stichtse Vecht op te hogen. Als wij alle aangegeven aanpassingen verwerken in de norm, dan dient deze met 2,8 uur per jaar extra te worden opgehoogd tot (afgerond) 108 uur per jaar. Met deze aanpassing komen minder mensen in aanmerking voor aanvullend modules, omdat zij dan voldoende hebben aan de basisvoorziening. Aanvullende modules moeten echter nog wel een mogelijkheid blijven.

We adviseren de gemeente Stichtse Vecht mede op basis van het gesprek met de klankbordgroep de eerste optie om de volgende redenen:

- In dit onderzoek hebben we niet onderzocht bij hoeveel mensen extra frequentie van enkele activiteiten nodig is.
 - Voordeel van de eerste optie is dat er meer maatwerk wordt gegeven aan alleen de mensen die de extra frequentie van enkele activiteiten nodig hebben.
 - Nadeel van de tweede optie is dat iedereen meer uren krijgt, terwijl niet alle cliënten deze uren nodig hebben.
- Nadeel van de tweede optie is dat de extra activiteiten niet expliciet herkenbaar blijven, als deze opgenomen worden in de basisvoorziening. In de eerste optie is duidelijker op individueel niveau wat er extra nodig is, omdat dit via de aanvullende module expliciet wordt toegekend aan cliënten die dat nodig hebben.

4.4 Aanbeveling

Deze rapportage geeft input voor de uitvoeringsregels hulp bij het huishouden in de gemeente Stichtse Vecht, maar doet geen uitspraken over het gewenste beleid of de uitvoering. Alle reacties die de klankbordgroep, expertgroep en toetsgroep gaven op

het beleid en de uitvoering in de gemeente Stichtse Vecht, hebben wij inmiddels teruggekoppeld aan de gemeente. Omdat deze buiten de scope van het onderzoek vallen, hebben wij deze reacties niet opgenomen in de rapportage.

Wel adviseren wij om bij de keuzes en uitwerking van de uitvoeringsregels zorgvuldig oog te hebben voor de consequenties voor de uitvoeringspraktijk. De klankbordgroep heeft meermaals geadviseerd pas te starten met de communicatie en met klantgesprekken voor nieuwe beschikkingen wanneer de uitvoeringsregels en de uitvoeringspraktijk (systemen, planning, voldoende hulpen, et cetera) op orde zijn. Dan pas kunnen die nieuwe beschikkingen ook goed worden verwerkt. “Zorgvuldigheid voor snelheid” is hierbij het advies van de klankbordgroep.

Wanneer men start als de uitvoeringspraktijk is ingericht op de nieuwe situatie, kunnen gemeente en aanbieders dezelfde boodschap uitdragen. Dit geeft rust en duidelijkheid.

We adviseren, in lijn met het advies van de klankbordgroep, om gebruik te maken van de ervaringen van cliënten en aanbieders en met hen samen te werken om de uitvoeringspraktijk werkbaar te maken. Betrek de medewerkers die daadwerkelijk in de uitvoeringspraktijk werken en zorg voor regelmatig overleg om de uitvoeringspraktijk op orde te krijgen en houden voor deze nieuwe situatie.

Bijlage 1. Deelnemers klankbordgroep

Naam	Organisatie
Ans Hegeman	Wmo-raad
Louis Smeets	Wmo-raad
Jac Schmits	Wmo-raad
Marjolein Bemmelen	Wmo-consulent
Jan Omnes	Seniorenraad
Tom Boon	Seniorenraad
De heer Woertman	Cliënt
Mevrouw Philips	Cliënt
Aukje van den Oord	T-zorg
Jaap Timmer	Maria Dommer Stichting
Daisy Korenhof	Maria Dommer Stichting
Elske van de Velden	Zorggroep de Vechtstreek

Bijlage 2. Deelnemers expertbijeenkomst

Naam	Organisatie
Christine Rimmel	Zorggroep de Vechtstreek
Betty van de Bosch	Zorggroep de Vechtstreek
Bart van 't Hof	Tzorg
Daisy Korenhof	Maria Dommer Stichting
Alies Ouwens*	Leger des Heils (woonzorgcentrum Merenhoef)

* *Alies Ouwens kon onverhoopt toch niet aanwezig zijn*

Tevens hebben de onderzoekers gebruikgemaakt van de al eerder ingebrachte kennis van aanbieders van hulp bij het huishouden buiten Stichtse Vecht, GGD Utrecht, aanbieders van facilitaire schoonmaak en Universiteit Wageningen. De Universiteit van Wageningen heeft bovendien een reactie gegeven op de uitkomsten van de expertgroep.

Bijlage 3. Deelnemers toetsbijeenkomst

Naam	Organisatie
Silvia van Rhee	Tzorg
Jolanda Hoekman	Tzorg
Petra Leerentveld	Tzorg
Liesbeth van Oosten	Tzorg
Betty van de Bosch	Zorggroep de Vechtstreek
Christine Rimmel	Zorggroep de Vechtstreek
Judith Elberts	Maria Dommer Stichting
Alies Ouwens*	Leger des Heils (woonzorgcentrum Merenhoef)

* *Alies Ouwens kon onverhoopt toch niet aanwezig zijn*

Bureau HHM
Thermen 1
7500 AG ENSCHEDE
Postbus 262
7500 AG ENSCHEDE
telefoon 053 433 05 48
info@hhm.nl
www.hhm.nl